

Titanics omen

■ BJØRN NICOLAISEN

Fastlege og spesialist i allmennmedisin,
Nidaros legekantor DA, Trondheim



Bølgene slo meterhøye opp mot baugen, men det svære skipet enset det knapt; ufortrødent fortsatte det kurset mot sitt bestemmelsessted. Tåkeluren blåste med regelmessige mellomrom sine klagende toner over vannet, for tåken lå tykk denne aftenen. Man kunne såvidt skimte det sorte, frådende Atlanterhavet, der jeg stod og lente meg over ripen med messingbeslag. Det var kaldt og fuktig, og ikledd kun snippkjole trakk jeg meg raskt tilbake til min lugar, men den korte turen på det teak-kledte promenadedekket hadde likevel satt sitt merke i mitt sinn, og tankefull ble jeg liggende i sengen før jeg endelig falt i søvn.

Kontrasten til de hustrige forhold ute på dekk kunne ikke vært større enn i skipets førsteklasses spisesal noen timer tidligere samme aften. Været og mørket utenfor var det samme, men de store krystallprismekronene speilet seg i det blankpussede

sølvtoyet og i havet utenfor vinduene og ble således enda vakrere. De hvite damaskdukene var like stivpressede som herrenes snippskjortekraver, og damenes aftentolletter bølget, passende nok, i silke og chiffon.

Nu tenker sikkert leseren at jeg med disse linjer har tatt ham med på en reise hundre år tilbake i tid, til de store atlanterhavsdampernes æra. Men nei, dette var i august 2012. Hadde noen sagt meg den kvelden i spisesalen at årstallet var 1912, kunne jeg vært tilbøyelig til å tro det, for intet der inne kunne avsløre at vi befant oss i det 21. århundre.

For jeg befant meg selvfølgelig ombord på Queen Mary II, «the Last Great Ocean Liner», det siste skipet som fortsatt går i rutetrafikk Southampton – New York–Southampton. Dette vakre, enorme skipet har alle moderne bekvemmeligheter, men er utformet etter klassiske linjer, ikke som

de klossete cruiseskipene som ellers dominerer passasjertrafikken til havs.

Skipet eies av Cunard, konkurrenten til White Star line, som i sin tid eide det skjebnesvangre «Titanic». Cunard kjøpte, noen år etter Titanic-ulykken, opp White Star Line og kunne dermed for fremtiden til den dag i dag, seile sine skip under den berømte merkevaren «White Star Service». Og det konservative, britiske rederiet har ikke gjort noen konsesjoner til tidsånden; som det eneste i verden holder det på inndelingen i tre klasser og ellers på etiketten fra en tid som snart er svunnen hen, blant annet med hensyn til reglene for omkladding til middag.

Men det var ikke fryden over i en ukes tid å være hensatt til «la belle époque» som preget mitt sinn akkurat denne kvelden i lugaren, men heller erindringen om det min bestemor hadde fortalt meg om hva min oldemors søster hadde opplevet, også i



et luksuriøst skip midt ute på det mørke Atlanterhavet og på nogenlunde samme meridian, i det Herrens år 1912. Hun var nemlig passasjer ombord på nevnte Titanic.

Hun bodde i Amerika, og hadde vært på en lengre reise i Europa sammen med sin far. Fylt av gode minner over gjensyn med slekt og venner var de på vei tilbake, da de ble delaktige i en av historiens mest omtalte skipsulykker. Hennes far døde, selv overlevde hun. Resten av sitt liv var hun preget av hendelsene den natten, og ville nødig snakke om dem, men ett fortalte hun min bestemor: Det var ikke sammenstøtet med isfjellet, den økende uro ombord, ventetiden på det kalde dekket, ombordstigningen i livbåten eller fortvilelsen over å bli adskilt fra sin far som var det verste.

Ei heller var det de dramatiske minuttene da skipet knakk i to og forsvant ned i dypet eller skrikene fra alle menneskene i vannet som var det skrekkeligste.

Nei, det verste var stillheten og mørket etterpå. Da skipet var borte og lysene hadde sluknet, og de stakkars medpassasjerens skrik fra det iskalde vannet hadde stilnet, da gikk det virkelig opp for henne, det grufulle som hadde skjedd. Verdens vakres-

te og raskeste skip, det såkalt usynkelige symbol på den overlegne europeiske teknikk og kultur, hadde likevel sunket, og alle de glade menneskene hadde druknet med det.

Hun slet med tungsinn resten av livet.

Også dagens historikere trekker ofte frem Titanic som et symbol på den europeiske kultur, dens uovertrufne vitenskap og dannelse. I 1912 var fremtidstroen sterk; alle de tekniske nyvinninger, elektrisiteten, telefonen, telegrafene, medisinerne og de bedrede levekår for folk flest medvirket til det. Og ser man bort fra den kortvarige fransk-tyske konflikt i 1871 hadde det vært fred i Europa i nesten hundre år: da hertugen av Wellington slo Napoleon ved Waterloo ble den såkalte Pax Britannica et faktum.

Verden var i fred, og svært få så for seg at det skulle bli krig, til tross for enkelte internasjonale politiske kriser og enkelte terroristattentat tidlig på 1900-tallet. Likefullt, to år etter var Europa i brann. Første verdenskrig, som kan kalles første akt i den store europeiske tragedie som skulle etterlate et kontinent i ruiner i 1945, hadde brutt ut.

Heller ikke mange så de langsiktige konsekvensene av hva som skjedde da krigen

brøt ut; den skulle etter alle solemerker bli kortvarig og krigen som skulle ende alle kriger. Men Sir Edward Grey, den britiske utenriksminister i 1914, stod ved vinduet i sitt kontor i Westminster og skuet ut over mørket som la seg over den britiske hovedstaden, og sa: «The lamps are going out all over Europe, we shall not see them lit again in our life-time».

Titanics skjebne var som et omen om den europeiske sivilisasjons forlis.

Alt dette tenkte jeg på, der jeg lå i min lugar ombord på Queen Mary II, og jeg syntes jeg så sterke paralleller til vår egen tid: det har lenge vært fred i Europa, optimismen er sterk, ingen ser for seg en ny storkrig, menneskene forlyster seg og nyter sivilisasjonens bekvemmeligheter i bekymringsløs ørkesløshet. Men for de som følger med i nyhetsbilledet er det uro, tordenskyer truer i horisonten. Store demografiske og politiske endringer er i emning. Krig i områdene rundt Europa, folkevandring og terroranslag har begynt å prege Vesten. Ikke alle er like optimistiske.

Queen Mary sank ikke den uken da jeg gjorde min amerikareise.

Men er skipet likevel usynkelig?

■ BJ-NICO@ONLINE.NO

